

Džemal Najetović*

GLOBALNI TERORIZAM I NJEGOVE IMPLIKACIJE NA MEĐUNARODNE ODNOSI

SAŽETAK

Porast individualizma, kraj Hladnog rata i povećanje uloge aktera koji nemaju atribut države, prouzrokuje da se međunarodni odnosi transformišu u mnogo kompleksniji sistem. Taj novi sistem kreira mnoštvo zajednica koje se smatraju žrtvama. Takve populacije mogu napustiti razumne debate i vratiti se „ustaljenom beznadu“, jedino komunicirajući kroz nasilje. Regionalni sukobi se šire i to se eksploatiše od strane hegemonističkih sila, u skladu sa njihovim nastojanjima da konsoliduju svoje pozicije.

Povećanje broja sukoba je vjerovatno rezultat porasta svjetske populacije, klimatskih promjena, nestašice energije i vode. U tom kontekstu, izgleda kao da terorističke grupe baziraju svoje ideologije na dva najistrajnija elementa popularnog identiteta: religija i identitet. Ovaj tekst, također, analizira pojam „globalnog terorizma“ i otkriva da se ono što mi nazivamo „globalni terorizam“, ne razlikuje od ranije ispoljenih terorizama.

Ključne riječi: terorizam, buduće prijetnje stabilnosti, okolinske (ekološke) prijetnje sigurnosti, terorističke ideologije, „globalni terorizam“.

*Doc.dr.sc., Pravni fakultet Univerziteta u Zenici.

Nastavak porasta individualizma, univerzalni problem današnjeg vremena informacionih i komunikacijskih tehnologija i povećanja očekivanja, nagrizi fundamentalne vrijednosti društva, uključujući ugrožavanje solidarnosti i saradnje. Također, razmatrajući iznalaženja rješenja za današnje društvene probleme, činjenica je da kada imamo porast populacije, njeno reagovanje protiv nekorektnog odnosa često je prekasno.

Završetkom Hladnog rata raspadom SSSR 1991. godine, međunarodna scena se promijenila u odnosu na standardne oblike, koji su dominirali u međunarodnim odnosima.

Svjedoci smo povećanog učešća aktera koji ne predstavljaju državu, uključujući kampanje pokreta za određena pitanja ili militantne grupacije, i njihovog sudjelovanja u kreiranju novog okruženja.

Tako, danas je shvaćeno, ali prekasno, da konvencionalne analize uzroka prijetnje, nisu u stanju pratiti njihove osnovne pravce djelovanja.

Kroz NATO i Varšavski pakt, gdje su dominirali SAD, odnosno SSSR, međunarodni odnosi su bili sabijeni između ova dva bloka. Komfort interpretiranja ovog oblika dekonstrukcije je završen, djelovanje u sistemu novih civilnih aktera koji ne predstavljaju državu je dovelo do veće kompleksnosti situacije, ali su implikacije ovih promjena prepoznate ipak vrlo kasno.

Nakon bipolarne hladno-ratovske ere, blokovska podjela je okončana i mnogi poznati sukobi na nivou država su završeni, ali su se u isto vrijeme pojavili i novi sukobi. U novom, nestabilnom i neuobičajenom procesu, nove strukture su se konstantno razvijale i sve ovo je prisiljavalo države da promijene njihove ustaljene pozicije, poznate pristupe, te stereotipna ponašanja i reakcije.

Kao rezultat toga, postepeno se otežava prognoziranje koje će elemente države ti akteri koji ne predstavljaju države forsirati u svojim naporima, kako bi se postigli politički i ekonomski ciljevi.

Nepotpune analize koje se baziraju na sukobima vezanim za suverenitet, prouzrokovanim zapadno/istočnom kompozicijom odnosa, veoma su nedostatne za interpretiranje korjena današnjih političkih razvoja, koji su karakterisani novim formacijama, promjenljivim interesima i sukobima, koje oni kao takvi prouzrokuju.

Gledajući iz društveno-ekonomskog i socio-kulturnog stajališta, masa ljudi koji sebe smatraju zanemarenim, ocrnjenim, eksploatisanim i subjektom nekorektnog tretmana, postepeno se povećava, te se „plodovi ljutnje“ transformišu u nasilje, pri čemu nasilje postaje više nego ikada rasprostranjeno sredstvo izražavanja.

Ne slijedeći razum, da li kroz „naučeno beznade“¹ ili „pasivno pokorno društvo“², ili neku ne baš tretmansku psihologiju, manifestovanu kroz izabrane traume, neke zajednice prate ove modele i usvajaju žmi i oni” svjetski pogled, koji je spreman da pređe u nasilje, bazirano na radikalnim religijskim sektama i/ili etničkim radikalnim pokretima. Dijalog prerasta u monolog, razrješene situacije prerastaju u sukobe, zajedništvo prerasta u razjedinjavanje.

Ono što mi otkrivamo je često, jasno zanemarivanje izučavanja korijena uzroka problema. U ovom procesu, gdje su nepotpune analize izgubile svoju validnost, naše promatranje terorizma mora se transformisati i adaptirati u nova interpretiranja. Ovo je zato što se terorizam, koji prerasta u instrument, prihvaćen i korišten od strane nekih država kako bi ostvarile i sprovodile svoje političke ciljeve i interese, slabašne države, bivajući subjektom takvih djelovanja, vide u njemu šansu da se bore protiv hegemonističkih sila.

Ovo novo doba je dovelo do tranzicije simetrije u asimetriju, konvencionalnih totalnih i multilateralnih ratova, u borbena djelovanja manjeg intenziteta, od globalnih i regionalnih ratova, ka lokalnim i unatarnjim sukobima i ka novim traumatičnim ratnim metodama, koje imaju za cilj psihološku destrukciju ljudi.

U pomenutom smislu, određene sponzorske države, radikalne religijske i etničke grupe unutar države, čija ekonomska i vojna moć nije dovoljna da se suprotstave neprijateljskim ili protivničkim superiornim silama, pronašle su terorizam kao novi sistem ratovanja koji bi se koristio za dostizanje njihovih ciljeva i ostvarenje rezultata.

Paralelno ovom, neke moćne države gledaju na terorizam kao način za vođenje „tajnog rata“ kako bi osnažili svoju moć, da prošire područja svoje dominacije, da konsoliduju svoje pozicije, i uspostave kontrolu, uprkos činjenici da im međunarodno pravo i ustanovljena pravila ne dozvoljavaju da koriste takve metode.

Kao rezultat, današnji terorizam je evoluirao iz uobičajeno definisanih, dobro poznatih klišea i metoda protiv kojih su razvijene kontra-mjere, u „polu-vojne strategije“, koristeći tehnologije koje su jednostavne, ali efikasne.

Uporedo sa svim ovim razvojem, od kada se terorizam vodi do nivoa koji dovodi u pitanje hegemonističke odnose globaliziranog svijeta, i od kada su ljudi počeli da sve više dižu svoj glas protiv nepravde i „statusa

¹ Learned Despair: Američki psiholog Martin Seligman je sproveo serial eksperimenata o formama ponašanja o ljudima ili životinjama uhvaćenim u zamku.

² Passive Obedient Society: Ovaj koncept je baziran na teoriji, čije utemeljenje je postavljeno od strane ruskog naučnika Pavlova.

quo“, otkrivamo da nasilje izrasta u jedinstven stil izražavanja i komuniciranja. Terorizam, gledan izvan svog klasičnog značenja, prerastao je u oblik komunikacijskog fenomena, baziran na modernim tehnologijama.

Današnji svijet postaje mnogo manje mjesto u smislu razmjene informacija, komunikacija, mehanizama procesa donošenja odluka i kontrole, a sve je to produkt globalizacije. Ovo omogućava teroristima da lakše izaberu svoje ciljeve, u mjeri u kojoj su ljudi više svjesni centara moći našeg umanjenog svijeta. Ljudi postaju svjesniji jedni drugih, i sve više svjesni svojih spoznatih neprijatelja.

Nasuprot tome, glavne sile pokušavaju da konsoliduju svoje pozicije, proširujući svoje vojne aktivnosti, suverenitet, interese i sukobe van svojih državnih teritorija. Ovo je dizajnirano da spriječi prodiranje sukoba unutra, u njihove političke, privredne i kulturne centre i to bi moglo biti shvaćeno kao preventivna taktika blokiranja sukoba, koji bi se u suprotnom mogli širiti ka centru, nekom vrstom centripetalne sile.

Kao rezultat svih ovih razvoja, sile koje nastoje da osnaže i zaštite svoju političku i ekonomsku superiornost, i terorističke grupe koje žele da postignu svoje ciljeve, su u skladu sa tim formirale ravnotežu u pogledu snabdjevanja naspram zahtjeva i tako su otvorene za saradnju.

Ova procjena koja se odnosi na formu današnjeg terorizma nije samo usmjerena da zaštiti trenutne procese, nego također i da načini projekcije, kako dometa i efekata terorizma, tako i prijetnje nakon njegovog mutiranja u vlastitu dinamičku strukturu. Baš kao što ne bi bilo moguće formulirati procjenu uzimajući u obzir trenutne izazove i prijetnje, zasebno tretirajući periode 1970 – 1990 i 1990 – 2000, također je nemoguće napraviti futurističku procjenu, baziranu na trenutnim izvorima prijetnji. Pošto su prijetnje u prošlosti izgubile svoju validnost, jer su njihovi korjeni zanemaranjeni, izvori i percepcije prijetnji će izgubiti svoju validnost sa nadolazećim subjektivnim i objektivnim transformacijama.

Od kada snažni i okrutni društveno-ekonomski model, koji prati globalizaciju, interveniše u „naciji-državi“, i doba informacijskih tehnologija zadovolji potrebu za informacijama, očekivanja masa se uvećavaju širom svijeta. Ova kombinacija je korisno razmatranje, u mjeri u kojoj kreira plodno tlo za širenje terorizma u formama radikalnih religijskih i etničkih organizacija.

Pomenuto prevazilazi osjećaje pripadnosti pojedinaca koji igraju glavnu ulogu u razvoju identiteta i oblikovanju društvenih struktura. Kao što ovo može vremenom prerasti u religijski i/ili etnički identitet, terorističke akcije i grupe, bazirane na radikalnom religijskom i etničkom nacionalizmu, čine

dva glavna pokreta. To štiti njihovu kontinuiranu egzistenciju, promoviranjem ideološke opravdanosti.

Pomenuto može biti shvaćeno kao periodi u kojima su mnoge ideologije izgubile svoju efektivnost i važnost, kada su napuštene, i kao rezultat toga, odstranjene i zamjenjene individualnim pretpostavkama. Nasuprot ovom stavu, religijsko uvjerenje i etnički identitet su dva fundamentalna faktora, koji su ključni elementi konstituiranja društvenih dinamičnosti.

Kroz historiju, kada su separatističke akcije koje su bile bazirane na rasizmu posmatrane neutralno, moglo bi se reći da kada se jednom ovi pokreti pojave, oni nikad ne nestaju, bez obzira kako se mijenjaju uslovi na bazi trougla „vrijeme-mjesto-mogućnosti/sposobnosti“.

Nakon što su učinili da se njihovi uzroci i ciljevi čuju kao akcije bazirane na nasilju, separatističke terorističke organizacije djeluju zajedno sa ostalim ilegalnim organizacijama (koje se na ekvivalentan način suprotstavljaju sistemu), i sve one nastavljaju borbu primjenjujući taktike koje imaju za cilj da podrže jedni druge u „političkim i operativnim sferama“.

Teroristi su u stanju da djeluju iz podzemlja, ili žive dug period kao žspavači' ili u tišini, kada im prilike drugačije ne dozvoljavaju, ili kada je njihova ideologija pod lupom. Međutim, uprkos taktici povlačenja i odgađanja, oni nikad ne odustaju od ciljeva koje su oni postavili kao razlogom svog postojanja.

Separatističke terorističke organizacije, religijski radikali i etno-nacionalisti su, uglavnom, politički i ekonomski podržavani od strane određenih krugova koji nastoje dostići konkretne ciljeve. Vjerovatno da ta zahtjevana kategorička podrška omogućava ovim vrstama terorističkih organizacija da održavaju identitete koje su kreirali, ali također i njihovo kontinuirano postojanje.

Sve dok je zagarantovano njihovo neprekidno egzistiranje kao separatističkih terorističkih organizacija i dok imaju sposobnosti da zaštite svoje identitete, pomenute karakteristike transformiraju terorističke grupe, tako da one postaju centrom privlačenja. Te karakteristike ih čine entitetima koji zahtjevaju podršku, u političkom i ekonomskom smislu, od strane moćnih sila, kako država tako i ne-državnih aktera, u njihovim nastojanjima da realizuju vlastite ciljeve i zadatke.

Radikalne religijske i etničke separatističke terorističke organizacije dugoročno imaju potrebu da zaštite svoje postojanje u nastojanju da realizuju svoje zadatke i to je njihova ključna karakteristika. Vremenom se iskaže potreba za političkom i ekonomskom podrškom i otvorenjem za saradnju,

u skladu sa odaslatim parametrima i promjenama. Nijedna teroristička organizacija ne bi opstala bez podrške jedne ili više država ili aktera koji ne predstavljaju državu, u formi političke, ekonomske ili psihološke podrške, tajne ili otvorene.

Potvrđena je činjenica, da su u vrijeme svog osnivanja i pojavljivanja, sve terorističke organizacije sebe označile kao idealiste koji vjeruju u taj ideal, ali nakon nekog vremena, zbog finansijskih razloga, oni uspostavljaju odnose i saraduju sa kriminalnim organizacijama.

U cilju da zadovolje svoje logističke potrebe, za smještaj, naoružanje, eksplozive, komunikacijska sredstva, lažne pasoše, lične karte, propagandna sredstva, i obavještajne aktivnosti, terorističke organizacije trebaju finansiranje.

Onda kada one narastu, i prebace svoje aktivnosti iz lokalne perspektive u internacionalno okruženje, njihovi finansijski prohtjevi rastu. U skladu sa tim, one počinju promovisati svoje prljave aktivnosti i sve se više udružuju sa moćnim krugovima koji bi mogli da im pruže podršku, radije nego sa organizovanim kriminalnim organizacijama.

U ovom povezivanju neke države i/ili akteri koji ne predstavljaju državu reaguju, kako bi uvidjeli ciljeve terorističkih organizacija. Terorističke organizacije često pomjeraju svoje aktivnosti izvan zacrtanih ciljeva, kako bi obavili oružane ili političke usluge za druge.

Imajući u vidu da su aktivnosti organizovanih kriminalnih organizacija uglavnom fokusirane na šverc ljudi, naoružanja, droge i nuklearnih materijala, zpočinje i djelovanje paralelnog sistema. Tako dvije vrste organizacija potpomažu jedna drugu, i kreiraju strukture, osiguravajući ljudske resurse, komunikacije, transportna sredstva i zaštitne mreže, ciljajući da zadovolje logističke zahtjeve terorističkih organizacija.

Gledajući u budućnost, može se pretpostaviti da će doći do povećanja lokalnih i religijskih sukoba, pri čemu se ograničeni sukobi transformišu u nove ratove kao metodu plaćanja računa. Kada se prave procjene u vezi sa budućnošću svijeta za period 2015 – 2025 i 2025 - 2050., može se pretpostaviti da će se intenzivirati širenje terorizma. Razlozi za pretpostavku narastanja sukoba su nađeni u činjenici da svaka prijetnja ima svoj vlastiti nastanak i korjene, kao i vrijeme, prostor i preduslove. U 2000. godini, svjet opstaje sa populacijom od 6,1 milijardi, koja će do 2015. narasti na 7,2 milijarde odnosno na 9,1 milijardi do 2050. godine. Resursi, neophodni za održavanje naših života i životnih potreba, u narednih 8 godina će se morati dijeliti sa još 1,1 milijardu ljudi, odnosno sa 3 milijarde novih sta-

novnika kroz 43 godine. Ovo bi trebala biti dostatna potvrda narastajućeg opazanja prijetnji.³

Isčezavanjem primarnih energetske resursa (nafta, prirodni gas, uglj, i sl.), koji su neophodni za održavanje naših životnih potreba, i umanjeње vodenih potencijala, koji su esencijalni za život, a zatim i iscrpljivanje obradivog zemljišta, čine nezaobilaznim buduće sukobe.

Mnogo nam govori pretpostavka da će 80% povećanja svjetske populacije pripadati nerazvijenim zemljama, tako da će se 2015. godine 45% svjetske populacije nalaziti u četiri države (Kina, Indija, Pakistan, i Indonezija), 2025 će 60% svjetske populacije živjeti u šest država (Kina, Indija, Pakistan, Indonezija, Iran i Bangladeš), a 2050. godine 80% svjetske populacije će biti koncentrisano u Aziji i Srednjem istoku. Može se pretpostaviti da će izvori i uzročni korjeni prijetnji, prouzrokovanih ovim promjenama ravnoteža, doživjeti značajne promjene.

Azija i Srednji istok će se suočiti sa porastom gustoće naseljenosti. To su područja gdje su koncentrisane energetske rezerve (67,8% naftnih rezervi je u Srednjem istoku, 80% rezervi prirodnog gasa je u Srednjem istoku i Aziji). U skladu sa pomenutim demografskim varijacijama, sukobi, koji nastaju zbog promjene centara koncentracije i moći, postat će mnogo ozbiljniji.

Oko 30% svjetske populacije, koja će prema očekivanjima do 2015. godine dostići brojku od 7,1 milijarde, biće ugroženo i nedostatkom vode, dok će preko 30 država, posebno one sa Srednjeg istoka, Sjeverne Afrike i Centralne Azije, svoje zahtjeve za vodom ostvarivati putem tekućih prekograničnih voda. Nedostaci vode će se povećati zbog globalnog zatopljavanja i porasta populacije. Sve ove činjenice pokazuju da će dijeljenje vodenih resursa u doglednoj budućnosti postati pitanje od primarne važnosti.

Države koje imaju većinu energetske resursa na svojoj teritoriji, da li zbog povećanja njihove populacije, ili zbog njihovog uvećanog prosperiteta, su u skladu sa tim prisiljene da povećaju potrošnju. Nedostaci, koji na ovaj način mogu da pogađaju industrijske države, koje nemaju ove energetske resurse, mogu prerasti u nove sukobe.

Pomjeranje klimatskih zona, iznenadni pljuskovi i suše usljed globalnog zatopljavanja, pretvoriti će neka naseljena područja u mjesta gdje ljudski život nije moguć, prouzrokujući migracije oko 2 milijarde ljudi, do 2050. godine. Ove nove migracije naroda će prouzročiti kulturološke konflikte, koji su evidentni čak i sada, kao nove percepcije prijetnje u budućnosti⁴.

³ Osnove fizike, Klimatske promjene 2007 (sve dostupno na <http://www.ipcc.ch>).

⁴ Osnove fizike, Klimatske promjene 2007 (sve dostupno na <http://www.ipcc.ch>).

Predviđanja UN-ovog izvještaja o globalnom zatopljavanju govori da će u narednom vijeku 30% sadašnjeg svjetskog kopna biti po vodom. Imajući ovo u vidu, budući sukobi će se voditi za preživljavanje, više nego za uvećanje ili osiguranje prosperiteta, i zbog toga, nivo nasilja bi mogao biti nezamisliv.

Ostavljajući na momenat buduće percepcije prijetnje i vrativši se na historiju terorizma, većina ideološki orijentiranih terorističkih organizacija su prisiljene da napuste scenu, otkako su eliminisani subjektivni i objektivni parametri koji podržavaju njihov prosti opstanak. Međutim, nasilni pokreti koji se baziraju na jednom ili oba pomenuta faktora su opstali, premda u nekoj mjeri transformisani, pa se čini da bi njihov opstanak mogao potrajati duže, možda čak i zauvijek. Ta dva faktora, kao korjeni koji nisu pokrenuli promjene, iako su se desile neke formalne promjene, su religijski radikalizam i etnički (rasistički) nacionalizam.

Danas, iako se primarni razlozi za terorističke pokrete i konflikte mogu razlikovati, dio njihovog razmišljanja koji je izašao na površinu je u osnovi baziran na zloupotrebi religije i etničnosti, a i globalizovan je sa tim identitetom. Razlog za, i momenat u kojem je uključen 'žglobalni teror' kao fraza, trebao bi biti proučavan detaljnije u literaturi. Terorizam koji je egzistirao kroz historiju humanosti, i koji izgleda da će odbaciti budućnost humanosti, ide izvan nivoa pojedinačnih država, regionalnih i lokalnih nivoa, i postaje globalan. Postojanje ovog globalnog statusa treba biti istraženo.

Napad avionima 11. septembra na Svjetski trgovinski centar u Njujorku i Pentagon u Vašingtonu (SAD), je događaj koji označava početak pominjanja terora zajedno uz pridjev globalni. Bez obzira na preko-okeanske operacije SAD, vođene kao osvetu za te misteriozne i strašne napade, globaliziranje terorizma nije pominjano kao tvrdnja ili kao realnost i nije prešlo u teoriju.

U 1970.-im kada se govorilo da su se desili preko-okeanski napadi, 'žglobalni terorizam' i prijetnja od njega nisu se čak ni imenovali. To obavezuje na stvaranje još kredibilnije identifikacije ovog koncepta.

Heterogeni karakter članstva terorističkih organizacija, suprotno organizacijama gdje teroristi pripadaju jednom narodu, rasi ili religiji, mogao bi biti razmatran kao osnova za 'žglobalni terorizam', uzimajući napade od 11. septembra kao reper. Ovo još nije prihvatljivo.

Geografska raširenost, raznolikost ciljeva operacija i različite religijske i rasne povezanosti članova organizacija, ne određuje nastajanje novog koncepta niti zahtjeva od nas da izmišljamo novi termin koji stavlja riječi 'žteror' i 'žglobalni', zajedno. Zato, pitanje 'žšta to podrazumjevamo pod pojmom globalni terorizam?', i dalje ostaje neodgovoreno.

Postoji unutarnja kontradikcija u argumentima postavljenim u definiciji globalnog terorizma (iz ugla geografije i homogenosti). Jedna tačka referentnosti dalekosežne naučnosti ostaje i fokusira se na činjenicu da društveno-politički poredak nametnut globalizacijom, je ono što globalizira terorizam. Zaključujući, možemo reći da je 'žglobalizacija pretvorila teror u globalni fenomen'.

Međutim, bez obzira na ove interkonekcije između globaliziranog poretka i globalnog terorizma, ova teorija je sa naučnog stanovišta samo šuplja retorika. To je zato što se globalizacija suočava sa dinamičkim procesom u okviru same sebe, sa jedinstvenim parametrima. Na taj način, osavremenjujući se i prilagođavajući novim uslovima, terorizam mijenja i donosi različite dinamičke strukture i identitete. Tako, teorija da je jedan od ovih nezavisnih i različitih dinamičkih procesa rezultat drugog, drugačije rečeno, globalni terorizam je rezultata globalizacije, kontradiktorna je naučnoj realnosti.

U ovom slučaju možemo podržati zagovaranje da uplitanje u nacije-države rezultira iz pritiskanja i samo-nametanja društveno-ekonomskog modela globalizacije, praćenog širokim informacijskim mogućnostima komunikacijskog doba i proklamovanjem da ovo prouzrokuje mnogo žešći terorizam, prelazeći u način izražavanja, koji je u osnovi nasilje. Međutim, sa stanovišta određenja ne možemo se složiti, da to kreira 'žteror'. U poređenju sa bliskom prošlošću, kada komunikacijska sredstva nisu bila na današnjem nivou, i kada su bili dostupni jednostrani izvori informacija ili sredstva komunikacija, danas nije lahko vršiti kontrolu nad izvorima informacija. Ljudi imaju mnogo veća očekivanja od vlasti, i podižu svoje glasove protiv nekorektnog tretmana, a doba informacija kreira globalno humano društvo, sa neograničenom željom za informacijama.

S tim u vezi, jedan od primarnih razloga zablude identifikacije riječi 'žterorizam' i 'žglobalni' proizilazi iz nerestriktivne dostupnosti informacijama u bilo kojem dijelu svijeta. Kao konsekvensa brzine informativne mreže i njene široko-dometne dostupnosti, koja je preobrazila društva iz zatvorenih u otvorene modele, može nas odvesti u zabludu. Za primjer se mogu uzeti napadi koji su se dešavali ranije, a mi smo ih zanemarivali zbog nedostatka informacija. Uglavnom zbog toga što se broj tih napada povećavao, skloni smo prihvatanju globalnog terorizma kao novog koncepta.

Činjenica je da je terorizam u historiji oduvijek postojao: Rimsko carstvo (Tiberija i Kaligula) izraelski Sicario, prva i druga vladavina Francuske revolucije, sa zakonom provođenim Pariškim revolucionarnim sudom, kojim

je predsjedavao Robespierre⁵, Narodna volja i Narodnik u Carskoj Rusiji⁶, separatisti Korzike, Tamilski gerilci, Protivnici iz Gvatamale, ETA, IRA, itd.

Pojavljivanje terorističkog nasilja, kao produkta kontradikcije zapada sa svojim vlastitim vrijednostima, je prouzrokovalo shvatanje da je završen period zatvaranja terorizma u okviru granica države, iako nije postojala potreba da se terorizam posmatra kao globalna prijetnja. Jedino nakon transformiranja terora u novu vrstu rata, koji je zadesio društvo, i koji je izoliran, eksternizovan, eksploatisan ili nametnut i slično, ljudi su tek tad shvatili da terorizam čini opštu prijetnju za cijelo čovječanstvo. Ova nova vrsta terora ili tajnog rata postaje izvor moći za pojedine države i radikalne religijske i etničke zajednice. Oni ne zahtjevaju naprednu ili superiornu tehnologiju, snažnu i zdravu ekonomiju, veliku armiju, sofisticirane sisteme naoružanja, ali jedino što traže su limitirani, ali odani ljudski resursi, koji su veoma jeftini, ali veoma efikasni i traumatični kada su u pitanju posljedice njihovog djelovanja.

Neke dominantne sile prebacile su sukobe za moć i interes u zemlje iz okruženja, kako sukobi ne bi dosegli njihove vlastite centre. Oni su konflikte nametnuli drugima, s ciljem njihovog intenziviranja i permanentnog postojanja, kao i sa ciljem da te zajednice, kao i države iz okruženja, drže pod kontrolom i upravljaju njima. Oni su počeli da prebacuju takve ratove u pomenuta područja, čineći korištenje terora instrumentom i tako kreirajući nove dileme. Ovo doba novog i globalnog terorizma bi se moglo definisati kao premještanje centrifugalne sile i transformacija privlačenja moći od centara ka odbacivanju izvan.

Postoji mogućnost da, ako bi se neko direktno pozabavio odnosima uzrok-posljedica današnjeg globalnog terorizma, koji su ostali nerazjašnjeni u smislu koncepata i definicija, nalazimo da se može argumentovano tvrditi koji je to faktor koji prouzrokuje ovu mentalnu konfuziju i globalni terorizam. Bez obzira da li je mentalna zbunjenost prouzrokovana varijabilnošću globalnih dinamičnosti, ili nevjerovatnom kampanjom dezinformiranja, koja je prirodan rezultat informacijske ere, ona prisiljava ljude u mentalnu lijenost, i umjesto da dolaze do vlastitih činjenica kroz istraživanje, pronalazke, ili anketu, oni upijaju i prihvataju argumente drugih kao svoje vlastite. Tako žglobalni terorizam' nema naučnu osnovu.

Izvori koji definišu koncept žglobalnog i terorizma kao opšte prijetnje za čovječanstvo, objektivno bi trebali dati odgovor na pitanje - zašto nisu uspjeli definisati terorizam kao žglobalni', ili kao žopštu prijetnju čovječanstvu', kada je terorizam bio usmjeren ka Latinskoj Americi, Evropi, Bliskom istoku, ili Dalekom istoku.

⁵ Larousse Enciklopedija, knjiga 11, Istanbul, 1985.

⁶ Ibidem, 341.

Zaključkom ovog članka ni u kom slučaju se ne želi reći da teror nije snažna i jedinstvena prijetnja. Terorizam predstavlja neospornu prijetnju, zato što, osim što nanosi štetu, usmjeren je na normativne vrijednosti i percepciju humanosti. Naša ponašanja su zasnovana na sistemima normativnih vrijednosti, kao skupu nepisanih pravila, koji oblikuje naše živote i naša shvatanja, ali sve ovo je u potpunosti strano za članove terorističkih organizacija. Setovi pravila koji su validni za normalne osobe i društveno življenje, za njih su obsesije, izvještačenosti i devijacije. Ovo je zato što, sve vrijednosti koje oblikuju ponašanje terorista i osmišljavanje njihovih struktura, su normativne, u okviru njihovih subjektivnih svjetova. Identitet terorističkih organizacija je ideološki, radikalno-religijski ili etničko-nacionalistički i njihove prosudbe se neće nikada promijeniti, niti pod kojim uslovima.

Primarni aspekt koji diferencira teroriste u njihovim ideološkim organizacijama je njihov osjećaj pripadnosti i identiteta. Ljudski osjećaj pripadnosti oblikuje obrnutu piramidu, počevši sa neposrednim okruženjem. U osnovi piramide je pripadnost užoj porodici (roditelji i bližnji), zatim bliže okruženje (rođaci, prijatelji, škola, kolege sa posla, itd.), pripadnost svom vlastitom društvu (šira porodica, rod), pripadnost lokalnoj zajednici (susjedstvo, selo, grad, država), i na kraju, pripadnost naciji, kao širem društvu, i ovde geografsko poimanje prelazi u poimanje države, sa širenjem nacionalnih ideja.

Ljudi, izolovani od osjećaja pripadnosti, sijeku korijene, koji su arterije njihovog povezivanja sa životom. Osjećaj pripadnosti terorista je međutim oblikovan na veoma različitim osnovama. Individualnost terorista je uništena. Oni stvaraju kolektivni identitet, tako da je jedini osjećaj njihove pripadnosti vezan za njihovu organizaciju. Oni su izolovani od njihove prošlosti i automatski udaljeni od njihovih ranijih sklonosti, koje su definisane kao opasna za njihove normativne vrijednosti. Tako, teroristi vide svoje organizacije kao početak života i definišu svoju pripadnost organizaciji kao reinkarnaciju.

Kako bi se kao najsnažniji osjećaji pripadnosti, koje su u prethodnim periodima ljudi pokazivali, mogli navesti religijski i etnički identitet, ova dva faktora igraju dominantnu ulogu u oblikovanju identiteta terorista. Činjenica je da su teroristički pokreti i grupe, koji su bazirani na radikalnoj religiji i etničkom nacionalizmu, najopasniji. Zbog toga, terorističke organizacije, formirane kroz rasistički nacionalizam ili radikalne religijske komponente, imaju visok nivo odanosti, vodeći ka mnogo oštrijem nasilju, u poređenju sa drugim tipovima terorizma.

Također, trebamo naglasiti da je dovodenje u vezu ili čak identificiranje islama sa nasiljem i terorom nakon 9/11 totalno pogrešan pristup, ako ne i promišljena taktika. Nije moguće ustvrditi da su velikodržavni srbijanski i hrvatski nacionalizmi u Bosni i Herecegovini različiti ili manji od talibanskog u Afganistanu.

Društva koja se transformišu iz jednog sistema u drugi (posebno jednopartijski-komunistički u višepartijski), opravdano stavljaju religiju u prvi plan, jer je ista decenijama potiskivana, formirajući uska i bliska duhovna društva (kongregacija), sa bliskim tokovima odnosa. Etničke grupe smatraju sebe nepravedno tretiranim i tako postaju rasističko-nacionalističke. Spoznati osjećaji ove dvije grupe su nekada identični. Drugi zajednički element radikalnih religijskih terorističkih organizacija i rasističkih separatističkih terorističkih organizacija je nastojanje da očuvaju svoj identitet, iako su kroz vrijeme objektivno transformirane.

Rasističke i separatističke terorističke organizacije, formirajući ilegalne strukture izvan sistema, publikuju svoje razloge djelovanja kroz nasilne operacije. Nakon što se transformišu u političke pokrete i nastave svoju borbu kroz taktičko djelovanje, političko i vojno polje podržavaju jedno drugo. Kada im prilike ne idu na ruku, teroristi mogu preći u podzemlje, ili imati duži period mirovanja, ali se oni nikada ne odriču svojih razloga, bez obzira na trenutna taktička povlačenja ili premještanja.

Danas, kada radikalni-religijski ili etničko-nacionalistički tipovi terora, koji nedvosmisleno daju terorizmu žglobalni' identitet, uprkos izvještajem i pristrasnom karakteru ove definicije, jasno je da će terorističke operacije postati integralni dio globalnog života u budućnosti. U stvari, ovo je nepobitna realnost. Iako ovaj zaključak nije baš optimističan, možemo reći da će terorizam produžiti svoje postojanje, eksploatišući sva tehnološka sredstva u raznovrsnim, čak i razornijim oblicima.

Literatura:

1. Erdžan, Čitlioglu, Izlaganje na Međunarodnoj konferenciji: „*Pravni aspekti borbe protiv terorizma*“, Sarajevo, 2008.
2. Avrich, Paul, *Anarhistički portreti* (Anarchist Portraits), Ankara, 2003.g;
3. *Euro-azijski dosijer* (Euroasian Dossier), ASAM Publications, Teror, Asam, Ankara, 2006.g., str. 168-172.;
4. E.H. Carr, Michael Bakunin, New York, 1961, posebno vidjeti str. 18;
5. *Teror u svijetu i u Turskoj* (Terror in the World and in Turkey), Publikacija Centralne banke Turske, Ankara, 2002.g., vidjeti posebno str.268;
6. *Međunarodni terorizam i mreže droge* (International Terrorism and drug Connection), publikacija Univerziteta u Ankarai, Ankara, 1984.g., posebno pogledati str. 148-151;
7. *Historijski pregled nauke o klimatskim promjenama* (Historical Overview of Climate Change Science);
8. *Enciklopedija Larousse* (Larousse Encyklopedia), 1985.g., Istanbul;
9. *Vojne smjernice za terorizam u dvadeset prvom vijeku*, (A military guide to Terrorism in the Twenty-First Century), US Army Training and Doctrine Command, Kansas, USA, 2005, vidjeti str. 3-8;

Internet:

- *Klimatske promjene 2007.g.*, Osnovi fizike, <http://www.ipcc.ch>.

Džemal Najetović

GLOBAL TERRORISM AND ITS IMPLICATIONS FOR INTERNATIONAL RELATIONS

SUMMARY

The raise of individualism, the end of the Cold War, and the increasing role of non-state actors have caused international relations to transform into a much more complex system. This new system has created many communities which feel themselves to be victims. Such populations may abandon rational debate and retreat into „learned despair“, only communicating through violence. Regional conflicts have spread, and this has in turn been exploited by the hegemonic powers as they seek to consolidate their positions. Many more conflicts are likely to result from the growth in world population, climate change, energy and water shortages. In this context, terrorist groups are likely to base their ideologies on the two most enduring elements of popular identity: religion and ethnicity. This paper also analyzes the term „global terrorism“, and finds that what is called „global terrorism“ is no different from earlier terrorism.

Keywords: Terrorism, future threats to stability, environmental threats to security, terrorist ideologies, “global terrorism“.